

Editorial

Ο έλεγχος των πανεπιστημιακών χώρων αποτέλεσε μία από τις πρώτες στοχεύσεις της παρούσας Κυβέρνησης, η οποία μόλις εξελέγη, το καλοκαίρι του 2019, κατήγγησε το πανεπιστημιακό άσυλο. Η συγκεκριμένη επιλογή θεωρήθηκε από πολλούς ως μια απλή επίδειξη ιδεολογικής κυριαρχίας, όπως αυτές στις οποίες επιδίδονται συχνά οι νεοεκλεγείσες κυβερνήσεις που ζουν στο νικηφόρο κλίμα της μετεκλογικής ευδαιμονίας. Οι κυβερνητικές, όμως, παρεμβάσεις συνεχίστηκαν και εντάθηκαν. Μετά τον Ν. 4777/2021, ο οποίος, μεταξύ άλλων, προέβλεψε τη σύσταση της διαβόητης πανεπιστημιακής αστυνομίας, ακολούθησε ο Ν. 4957/2022, μέσω του οποίου επιδιώχθηκε η ριζική μεταρρύθμιση κάθε πανεπιστημιακού θεσμού.

Μία από τις βασικές κατευθύνσεις του Ν. 4957/2022 και μεταγενέστερων τροποποιήσεων του ήταν η αύξηση των παρεμβάσεων του Υπουργείου Παιδείας στην πανεπιστημιακή ζωή και η συνακόλουθη αλλοίωση της πλήρους αυτοδιοίκησης των Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων (ΑΕΙ). Η εποπτεία που επιτρέπεται να ασκείται στα πανεπιστημιακά όργανα και τις πράξεις τους διευρύνθηκε και ενισχύθηκε. Ενίστε, μάλιστα, μετασηματίστηκε σε πρωτογενή άσκηση αρμοδιοτήτων από τον ίδιο τον κρατικό φορέα. Μία άλλη βασική κατεύθυνση του νέου νομοθετικού πλαισίου ήταν η επέκταση της εμπλοκής διάφορων εξωπανεπιστημιακών παραγόντων στη διοίκηση των ΑΕΙ και ο περιορισμός των δημοκρατικών διαδικασιών ανάδειξης των οργάνων διοίκησής τους. Τέλος, με το νέο αυτό πλαίσιο συνεχίστηκε και εντάθηκε η τάση λειτουργικής και οργανωτικής ιδιωτικοποίησης των ΑΕΙ, η οποία είχε εκκινήσει εδώ και περίπου δύο δεκαετίες. Η τάση αυτή είναι που οδήγησε τελικά και στην ψήφιση του Ν. 5094/2024, που επέτρεψε την εγκατάσταση μη κρατικών πανεπιστημίων στη Χώρα μας, και στην ερμηνευτική αποκένωση του άρθρου 16 του Συντάγματος.

Η απαξίωση των συνταγματικών εγγυήσεων οργάνωσης και λειτουργίας των ΑΕΙ αποτελεί σοβαρό πλήγμα τόσο στο κράτος δικαίου όσο και στο κύρος της επιστημονικής έρευνας, καθώς υπονομεύει την ίδια την ακαδημαϊκή ελευθερία. Η σχετική ευθύνη δεν ανήκει μόνο στην εκάστοτε πολιτική εξουσία που μπορεί να επιδιώκει να αλώσει κάθε ελεγκτικό μηχανισμό, όχι μόνον τη δικαιοσύνη και τις ανεξάρτητες αρχές, αλλά και τους θεσμούς ανάπτυξης ελεύθερης κριτικής σκέψης. Ανήκει και στους ίδιους τους πανεπιστημιακούς λειτουργούς που δεν υπερασπίζονται επαρκώς το θεσμικό κύρος και την ανεξαρτησία τους ακόμη και απέναντι σε έκδηλες προσπάθειες υπαλληλοποίησής τους. Όταν δικαστές ή μέλη

ανεξάρτητων αρχών παύουν να λειτουργούν ως θεσμικά αντίβαρα απέναντι στην πολιτική εξουσία, η δημόσια κριτική που τους ασκείται είναι δικαιολογημένα πολύ αυστηρή. Θα πρέπει άραγε να είναι πιο ήπια η δημόσια κριτική που ασκείται σε λειτουργούς πλήρως αυτοδιοικούμενων ΑΕΙ, όταν αυτοί φτάνουν στο σημείο να δέχονται αδιαμαρτύρητα ακόμη και ότι «η έκδοση και αποστολή ... εγκυκλίου του Υπουργείου Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού προς όλα τα ΑΕΙ δημιουργεί δεσμία αρμοδιότητα των οργάνων των ΑΕΙ ως προς την άσκηση των καθηκόντων και των αρμοδιοτήτων τους»;

Ο Βασίλης Τσιγαρίδας παρουσιάζει και αναλύει τις προβλέψεις του Ν. 4957/2022, για το πειθαρχικό δίκαιο των φοιτητών, υπό το πρίσμα της αρχής της πλήρους αυτοδιοίκησης. Ο συγγραφέας παρατηρεί, καταρχάς, ότι η πρόβλεψη πειθαρχικών κανόνων για τους φοιτητές δεν είναι αδιανόητη ούτε ασύμβατη με τη φοιτητική ιδιότητα και την πλήρη αυτοδιοίκηση των ΑΕΙ. Τονίζει, όμως, ότι το οργανωτικό προφίλ των συγκεκριμένων νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου -που κατοχυρώνεται στο άρθρο 16 του Συντάγματος- επιβάλλει τη διαχείριση των εσωτερικών τους υποθέσεων με πράξεις των οργάνων τους. Πρόκειται για μία απαίτηση που γινόταν σεβαστή στο μεγαλύτερο μέρος της σύγχρονης ελληνικής ιστορίας, τουλάχιστον μέχρι τον Ν. 5224/2025. Ο Τσιγαρίδας υπογραμμίζει ότι, μεταξύ των λοιπών παρεμβάσεων του τελευταίου αυτού νόμου που οδήγησαν στην περαιτέρω αυστηροποίηση των κείμενων προβλέψεων αναφορικά με τα προβλεπόμενα παραπτώματα και τις επιβαλλόμενες ποινές, ξεχωρίζει η διάταξη με την οποία απονέμεται στον Υπουργό Παιδείας πρωτογενής πειθαρχική αρμοδιότητα σε βάρος των φοιτητών. Ταυτόχρονα, το Υπουργείο Παιδείας εξοπλίζεται με τη δυνατότητα να «παρακολουθεί» την εφαρμογή του πειθαρχικού δικαίου σε όλα τα πανεπιστήμια της Χώρας, μέσα από μια πλατφόρμα την οποία ενημερώνουν τα ίδια τα ΑΕΙ. Με αυτούς τους τρόπους, η αυτοδιοίκηση των πανεπιστημίων συρρικνώνεται και η απλή εποπτεία που μπορούσε να ασκήσει το κράτος σε αυτούς τους πλήρως αυτοδιοικούμενους οργανισμούς μετατρέπεται σε ασφυκτικό πλαίσιο ελέγχου.